

Entinen pääministeri Paavo Lipponen

Puhe Presidentti Mauno Koiviston muistotilaisuudessa

Säätytalossa 25.5.2017

Julkaistavissa puheen päätyttyä noin klo 17.30

Kunnioitettu rouva Tellervo Koivisto, Mauno Koiviston omaiset,

Herra Tasavallan Presidentti,

Arvoisa Pääministeri,

Saattoväki,

Mina Damer och Herrar,

Excellencies, Ladies and Gentlemen

Olemme saattaneet presidentti Mauno Koiviston viimeiseen leposijaansa. Suomen kansa on osoittanut häntä kohtaan suurta kunnioitusta tavalla, joka tuo mieleen presidentti Urho Kekkosen osakseen saaman arvostuksen.

Urho Kekkonen luotsasi Suomen läpi kylmän sodan vaikeimpien vaiheiden, hankkien maallemme liikkumatilaa osallistua länsimaiden yhteistyöhön. Hän toimi harkiten mutta päättäväisesti kun Suomen etu sitä vaati. Niin teki myös Mauno Koivisto: kun tuli aika asemoida Suomi kylmän sodan jälkeisessä maailmassa, hän teki historialliset päätökset epäröimättä.

Mitkä olivat ne kokemukset ja asiat, jotka pohjustivat Mauno Koiviston taivalta kohti presidenttiyttä?

Ensin oli hyvä koti, joka opetti kunnioittamaan työtä ja elämään vaatimattomasti. Kotoa hän sai syvän, omakohtaisen kristillisen uskon. Sitten tuli sota, taistelut etulinjassa, selviytyminen tuosta äärimmäisestä haasteesta.

Mietiskely, älyllinen uteliaisuus luonnehtivat Mauno Koivistoa nuoruudesta alkaen. Mahdollisuudet opiskella ja tutustua ulkomaihin olivat hänelle varmasti vapauttavia kokemuksia, joista hän oikeasti nautti. Valmistuessaan filosofian tohtoriksi 1957 Koivistosta oli kehittynyt intellektuelli, joka viihtyi sittemmin parhaiten ekonomisti-älymiesten ns. o-ryhmässä.

Mutta älkäämme unohtako avioliittoa Tellervo Kankaanrannan kanssa, jota ilman Mauno Koiviston tie olisi ehkä ollut toisenlainen. Me nuoremmat pariskunnat olemme saaneet Koivistoilta tuiki tarpeellista keskinäisen pärjäämisen mallia.

Työ Turun satamassa ja aatteellinen harrastus veivät Koiviston työväenliikkeeseen, ammattiyhdistysliikkeen ja sosialidemokratian pariin. Sodassa hän oli taistellut ulkoista uhkaa vastaan, sodan jälkeen oli torjuttava sisäinen vaara, joka oikeasti uhkasi demokratiaamme. Kun käytössä olivat kovat otteet, ei pitänyt jäädä vastaanottavalle puolelle.

1960-luvulla Mauno Koivisto antautui aatteelliseen keskusteluun silloisten radikaalien kanssa, sanoutuen irti romanttisesta vasemmistolaisuudesta, joka saattaisi johtaa anarkiaan. Laki ja järjestys, vakaat olot, olivat hänelle perustavan tärkeitä. Hän hylkäsi ääripäät, käyttääkseni nykyistä suosikkitermiä, mutta ei tekeytynyt ”tolkun ihmiseksi”, joka asemoi itsensä ääripäiden väliin ottamatta kantaa.

Ulkopolitiikka alkoi kiinnostaa Mauno Koivistoa yhä enemmän, varhainen venäjän kielen opiskelu siitä esimerkkinä. Hän ymmärsi Urho Kekkosen toimintaa ja vaikutti merkittävästi siihen, että SDP alkoi tukea Kekkosen ulkopoliittikkaa ja hakea Rafael Paasion johdolla toimivia puoluesuhteita Neuvostoliittoon.

Urho Kekkosen puolueettomuuspoliittinen maksiimi oli: ”Emme ole tuomareita vaan lääkäreitä”. Mauno Koivisto osasi kiteyttää ulkopoliittisen näkemyksensä yhtä ytimekkäällä tavalla.

Olin paikalla, kun pääministeri Koivisto kesällä 1980 otti Helsingissä vastaan ruotsalaisen lehtimiesvaltuuskunnan, jota johti naapurin ulkoministeriön silloinen valtiosihteeri Leif Leifland. Erään journalistivieraan kysymykseen, mikä on pääministerin mielestä tärkein ero Suomen ja Ruotsin ulkopoliittikan välillä, Koivisto vastasi: ”Suomi hakee ystävät läheltä ja viholliset kaukaa, kun taas Ruotsi tekee päinvastoin.”

De svenska gästerna förstod både saken och humören. Koivisto tyckte om det svenska språket, det finlandssveska samhället var honom nära. Hans relationer med Sveriges ledare var goda, i några fall även mycket varma.

Ruotsalaiset vieraat ymmärsivät sekä asian että huumorin. Mauno Koivisto harrasti ruotsin kieltä, suomenruotsalainen yhteisö oli hänelle läheinen. Hänen suhteensa Ruotsin johtoon olivat hyvät, monen kohdalla hyvin lämpimät.

Sen sain kokea ollessani syksyllä 1980 mukana pääministereiden Mauno Koiviston ja Thorbjörn Fälldinin kalastusretkellä Ruotsin pohjoisimmalla tunturilla. Pääministereiden ystävyyttä ei häirinnyt se, että Fälldin pyydysti kaikki kalat.

Hyvät Naiset ja Herrat,

Mauno Koiviston poliittisen uran aikana Suomi koki kaksi suurta murrosta: sisäpoliittisen ja ulkopoliittisen.

Toisen hallituksensa aikana Koivisto joutui uuteen selviytymistaisteluun. Olisiko hänestä edes pääministeriksi, presidentistä puhumattakaan, epäiltiin niin edessä kuin takana. Noiden muutaman vuoden aika, kun välistä tuntui, ettei tästä tule mitään, pääministerillä oli eri vaiheissa aina oma ilmaisunsa tilanteesta:

”Kun myllyyn menee, tulee jauhoiksi”;

”Kriisi hallituksessa, ei hallituskriisi”;

”Hallitus on jotenkin klonksunut ja kaikki isot asiat ovat tulleet ratkaistuiksi”;

”Kyllä se siitä”, voisi sopia terveisiksi nykyiselle hallitukselle.

Turkulainen puhetapa vain paransi uskottavuutta. Jos olisin pääministerinä yrittänyt käyttää savolaisia sanontoja, millaistahan palaute olisi palaute ollut.

Siirtyminen Kekkonen ajasta Koiviston aikaan 1982 tapahtui lopulta hyvässä kansanvaltaisessa järjestyksessä. Me elämme perusteiltaan silloin alkanutta uutta, terveen parlamentarismia aikaa. Hallituksessa vaihtelevat eri puolueet, eikä mikään niistä ole itseoikeutettu.

Toisessa, ulkoisessa murrosvaiheessa, kylmän sodan päättyessä, presidentti Mauno Koivisto teki syksyllä 1991 päätökset Euroopan yhteisöjen jäsenyyden hakemisesta sekä yya-sopimuksesta luopumisesta hetkellä, jolloin Suomen edut vaativat nopeita ratkaisuja. Samalla hän huolehti ulkopoliittikkamme jatkuvuudesta.

Vuosi 1991 ei ollut Suomelle vuosi nolla. Emme tulleet ulos kylmästä, vaan menimme Euroopan unioniin pää pystyssä, yhtä hyvänä länsimaana kuin kaikki muutkin länsiyhteisössä. Hyvien naapurisuhteiden turvin tapahtuneesta matkasta määräsätamaan saamme kiittää suuria presidenttejämme Paasikiveä, Kekkonen ja Koivistoa.

Hyvät Kuulijat,

Mauno Koivistossa yhdistyivät aristokraattinen arvokkuus, rento esiintyminen, joskus ilkkurinenkin huumori. Lentopallo ja maa- ja metsätaloustyöt Tähtelässä olivat hänelle elinehto. Tähtelän isäntää parempaa maatalouspolitiikan asiantuntijaa ei maassamme ollut.

Lentopalloa Mauno Koiviston piti pelata joka paikassa missä vain oli tilaisuus. Dubrovnikissa Jugoslavian vierailulla 1980, kun valmistauduttiin lentopallo-otteluun paikallisen naisten joukkueen kanssa, hän opetti minulle lämmittelyssä syötön vastaanottoa. Saatuani käteni jotenkin vastaanottoasentoon Koivisto tokaisi: ”Oppivainen mukula!” Se oli paras tunnustus jonka häneltä sain.

Mauno Koivistossa toteutui suomalainen unelma ja se koitui isänmaan hyväksi. Hän saattoi vaikuttaa etäiseltä, mutta hänet koettiin jokaiselle läheiseksi.

Platon loi idean filosofi -kuninkaasta, joka olisi samanaikaisesti sekä viisas että kykenisi hallitsemaan intohimojaan vallankäytössä. Sellaista hallitsijaa Platon ei löytänyt Kreikan vaikutuspiiristä. Meidän aikanamme Mauno Koivisto vastaa tietämistäni valtiomiehistä parhaiten tuota saavuttamatonta viisauden ideaalia.

Machiavelli definierade politik som maktkamp på rösternas marknad, där det det ger en fördel om man kan verka dygdig. Det kan även hända, att den som blir vald, är dygdig.

Machiavelli määritteli politiikan taisteluksi vallasta äänten markkinoilla, jolloin on edullista näyttää hyveelliseltä. Joskus voi käydä niinkin, Machiavelli jatkoi, että se, joka valitaan, on hyveellinen.

Kun tänään ajattelemme kaipauksella Mauno Koivistoa, olemme hyvällä mielellä siitä, mitä hän oli ja mitä hän teki isänmaan hyväksi.